

Rätten till ett fredat liv

Text: Helena Thorén Foto: Jenny Purnonne Jansson

Människor utan mat och utan vatten, övergrepp i krigshärjade områden mot kvinnor och barn, hemlösa efter naturkatastrofer. Gunilla Carlssons uppdrag som biståndsminister kan te sig som en aldrig sinande ström av mänskligt lidande. Det gör inte henne modstulen utan snarare mer beslutsam om att förbättra livet för de allra fattigaste i världen.

Solstrålarna silar vackert genom blommande körsbärsträd och barnen leker på skolgården. Det är en vanlig måndag morgon i Tyresö och en lugn start på veckan för Gunilla Carlsson. Hon ska senare åka till Kambodja och byta friska vårvindar mot tropisk värme. Det är kommissionen för klimatförändringar och utveckling som ska träffas. Gunilla är initiativtagare och ordförande.

- Klimatförändringarna är redan här och de slår mot de allra fattigaste i de fattiga länderna med höjda livsmedelspriser och matbrist. De är samma människor som vi i vårt bistånd försöker hjälpa. Därför sätter vi oss ner med mycket kunniga deltagare från utvecklingsländer och funderar på vilka behov som finns och hur vi möter dem på bästa sätt.

Kommissionen ska ta fram konkreta ståndpunkter, operativa förslag och fakta till hösten 2009 då Sverige har ordförandeskapet i EU. Världsbanken har redan visat stort intresse, kanske för att länder som Mali, Kenya, Egypten, Indien och Kina har ställt experter till förfogande.

Många länder i Afrika saknar idag väderprognoser och meteorologer. Bönderna kan inte planera sådd och skörd efter vädret. Det är ett konkret behov som kommissionen redan har identifierat. Hur mycket styr världshändelser dina arbetsdagar?

- Jag ska vara uppdaterad på vad som händer. Just nu är det oroligt efter cyklonen i Burma. Vad har hänt och vad kan vi göra? Jag bryr mig om det, men det är proffs hos oss på UD och SIDA som gör jobbet. Jag gör mest planerade resor som den senaste till demokratiska republiken Kongo. Sedan kan det på kortare varsel dyka upp resor som den till högnivåmötet om konflikten mellan Israel och Palestina med FN:s generalsekreterare, USA och Rysslands utrikesministrar och naturligtvis palestinier och israeler.

Det var första gången Sverige var inbjuden och Gunilla ersatte utrikesminister Carl Bildt. Var det lätt att göra din röst hörd?

- Jag har varit biståndsminister i snart två år och hunnit träffa en del av dem som satt runt bordet, så det var "tjenare" med en gång. Det korta svaret är att det är fullt möjligt för jag vet varför jag är där och vad jag vill åstadkomma. Biståndet börjar bli politiskt hett. Vi är precis i rätt tid.

Allt fler aktörer och politiker i världen har insett att nu är det människors säkerhet som står i centrum. Det gäller mat och vatten, rättssäkerhet och klimat. Sverige har av tradition ett högt bistånd jämfört med andra rika länder, men det finns så mycket kvar att göra. Som den engagerade politiker Gunilla Carlsson är skulle hon lätt kunna bränna ut sig. Därför är rutiner viktiga.

- Ja, det måste man ha, annars skulle jag kunna jobba ihjäl mig.

Tisdagar är en vanlig dag på departementet som hon avslutar med att träffa riksdagsgruppen. Regeringssammanträdet på torsdagar är också en vanlig dag på jobbet, även om Gunilla fortfarande måste nypa sig i armen: Är det här på riktigt? Utöver det har hon stor frihet att planera sin tid och det blir en hel del resor. Förra året hade hon över hundra resdagar. Har Tyresö någon betydelse för att du ska få koppla av?

- Stor betydelse. Det ligger tillräckligt långt bort och jag kan röra mig utan att bli igenkänd, men jag åker gärna hem till Vadstena på helgerna. Där har jag kvar mamma, syskon och vänner.

Två av Gunillas smultronställen i Tyresö är Uddby gård – hon är bonddotter – och Nyfors med Tyresöskogarna. Det var Ingvar Carlsson som tipsade om Nyfors när hon flyttade hit. Det var elva år sedan. Flyttlasset gick från innerstaden till Trollbäcken.

- Vi hade förälskat oss i en sjötomt och trots att jag hellre hade bott närmare Arlanda kunde vi inte motstå. Jag var redan då känd som politiker så för att bryta isen med grannarna bjöd vi dem med lapp i brevlådan till inflyttningsparty.

Sedan dess har det hänt en hel del i Tyresö. Trollbäcken centrum har blivit riktigt fint tycker Gunilla. Det har varit en stor inflyttning till Tyresö Strand, men småstadskänslan finns kvar och det gillar hon. Du sade tidigare att du egentligen inte saknar något här. Är det verkligen sant?

- Här finns allt man behöver. Jag anade att jag skulle få den frågan och jag verkligen funderat, men jag kan inte komma på någonting jag skulle önska mig.

Dottern Ellinor har fått en häst, något som många tjejer önskar sig. Den heter Corona och är en New Forest-ponny med 138 centimeter i mankhöjd.

- Efter jobbet åker vi ut till stallet och sköter om Corona, ger henne mat och mockar i boxen. Det är fin gemenskap i stallet och vi hjälper varandra när det behövs. Trots att Ellinor har en medryttare en dag i veckan hinner vi inte med så mycket mer på vardagarna.

Gunilla tog förut ridlektioner varannan vecka på Fårdala ridskola, men det blev för många igenridningstider. Ibland red hon tre timmar i sträck och klev av hästen med alldeles stumma ben. Gunilla fick en egen häst när hon var elva år. Det var en muta när familjen flyttade från Höör i Skåne. Han hette Pascal, var också elva år och Gotlandsruss. Pascal levde på gården utanför Vadstena till Gunilla blev tjugofem. Det var samma år som hon för första gången blev invald i kommunfullmäktige i Vadstena. Då var det ”stiff upper lip” och pärlhalsband bland moderaterna, något som Gunilla inte kände igen sig i.

- Idémässigt har jag alltid varit moderat, men inte i uttryckssätten. Jag vill möta människor i vardagen. Vi har gjort ett viktigt förnyelsearbete inom moderaterna så nu är det lite mindre av pärlhalsband. Jag är stolt över de nya moderaterna och här känner jag mig helt hemma.

Gunilla är äldst av syskonen. Hon har en lillasyster som arbetar på bank och en lillebror som är bonde. Mamma var lärare och aktiv centerpartist. Pappa var bonde, extremt engagerad i omvärldsfrågor i Lantbrukarnas Riksförbund och även han centerpartist. Men Gunilla blev inte centerpartist. Hur vaknade ditt politiska medvetande?

- Jag minns att när jag läste Anne Franks dagbok öppnade det ögonen på mig. Jag förstod att det fanns förtryck och utsatthet, något stort som vi inte såg här hemma. Det finns ju även idag och på mycket närmare håll än vad många tror. Människohandel till exempel pågår även här, kanske till och med i Tyresö.

Ett annat viktigt beslut tog hon en vacker vårdag när hon åkte hem från ett möte i moderata ungdomsförbundet. Hon hade nyss fått körkort och körde mellan fälten på Östgötaslätten, sin

älskade hembygd. Då bestämde hon sig för att fortsätta. Det var viktigt att engagera unga människor i politiken.

När hennes pappa förstod det blev han ett stort stöd. Han lärde henne att ta motgångar, att vinna och bära människors förtroende, att bli nedröstad och ändå komma tillbaka. En annan man som stått vid hennes sida länge är Fredrik Reinfeldt, vår statsminister. De träffades redan 1992 och sedan dess har de varit parhästar. Han var en av få politiker hon bjöd till sitt 40-årskalas.

Gunilla Carlsson har under mer än tjugo år varit politiker. Hon har suttit i utrikesutskottet, EU-nämnden och varit EU-parlamentariker under flera år. Frågor utanför Sveriges gränser har alltid engagerat. Varför blev du inte EU-minister (red. det är Cecilia Malmström)?

- Det var nog vad jag också trodde, men jag är glad över att jag blev biståndsminister. Allt som händer i världen hänger ihop. Om det är oroligt på Västbanken blir olika grupper i Sverige berörda, när det blir missväxt i Afrika påverkas vi. Att arbeta globalt på UD passar mig.

Du arbetar i skuggan av Carl Bildt som är utrikesminister. Trivs du?

- Carl är på alla oroshärdar. Flyger mycket och är styrd av världshändelser, men vi pratar dagligen och har sedan länge upparbetade kontakter. Det är kul och om jag är i skuggan av en lång och erfaren man så är väl det bra. Sverige spelar roll i världen och jag har mycket inflytande.

När Gunilla Carlsson blev biståndsminister halverade hon antalet länder som tar emot svenskt bistånd och fokuserade det på fattigdomsbekämpning.

- Jag har ett dubbelt ansvar, både för svenska skattebetalare och för kvinnan i nordöstra Kongo. Det jag vill lägga pengar på är demokrati och mänskliga rättigheter, smarta lösningar för att använda kvinnopotentialen i fattiga länder och klimat- och miljöfrågan.

Det finns bland dina politiska motståndare de som säger att du vill minska anslagen och slopa enprocentsmålet (1 procent av bruttonationalprodukten går till bistånd).

- Om vi ska lägga lika mycket pengar på bistånd som vi gör på det svenska rättsväsendet måste vi kunna motivera det och visa på resultat. Vi är på väg att få ordning och reda och använda pengarna så att de ger bäst resultat. Jag önskar att de såg på innehållet och debatterade det. Jag skulle vilja säga att jag har stärkt biståndet snarare än minskat anslagen.

Sverige hade förut världens högsta kvinnorepresentation i regeringen. Nu har flera länder gått om oss bland andra Finland, Norge, Spanien och Grenada. Du lär vara genuint intresserad av jämställdhet.

- Det pratades mycket om jämställdhet, men vi är inte där. Se bara på uttaget av föräldradagar, kvinnovåld och kunskap om kvinnors sjukdomar. Det var falsk marknadsföring. I verkligheten gjordes det för lite.

På Utrikesdepartementet tittar de nu på hur de ska få fram fler kvinnliga ambassadörer. Det kräver kompetensutveckling och skolor för chefsämnen. Kvinnors deltagande på arbetsmarknaden är fortfarande lägre än männens, kvinnolöner är lägre än manslöner. Mycket handlar om attityder.

- Vi måste ha nya sökmotorer och förebilder. Sverige ligger i botten när det gäller kvinnors deltagande i fredsfrämjande aktioner, trots att de mest utsatta i konflikter är kvinnor och barn. Det tar tid att rätta till.

När man pratar med Gunilla Carlsson kan man inte låta bli att ryckas med. Hon har energi och kraft. Ändå är hon något av en doldis i media och det trivs hon bra med.

- Jag lämnar hellre eftertryck av vad jag har åstadkommit än är högexponerad. Visst måste vi vara synliga och tillgängliga, men jag tycker om att vara vanlig.

En som gärna arbetar i det fördolda har väl också dolda talanger?

- Jag har lagt så mycket av min tid på politik och det kräver så mycket att det är svårt att hinna med att utveckla dolda talanger.

Hon håller med Ingvar Carlsson om att tempot idag är högre och kraven på politiker är mycket höga. Som minister är det svårt att orka hur många år som helst.

- När titeln är borta kommer telefonerna att tystna. Då är bara Gunilla kvar. Om jag har någon dold talang skulle det i så fall vara att jag är vänfast. Jag har kvar vänner från Höör och Vadstena. De kommer alltid att finnas för mig och jag för dem.

I slutet av intervjun ringer den ena telefonen efter den andra och det är dags för Gunilla att gå till den väntande regeringsbilen. Om en kvart börjar det förberedande mötet inför Kambodjaresan, men chauffören är van att stå på gasen.

Carlsson frågar Carlsson

I förra numret fick du läsa om Ingvar Carlsson och han skickade med en fråga till Gunilla Carlsson: Hur upplever du skillnaden mellan att vara i opposition och att vara i regeringen?

Gunilla svarar: Det är väldigt stor skillnad. Framför allt ansvarstagandet och att man har så mycket resurser till sitt förfogande. I opposition saknade man alltid information och insyn. Sedan känner jag av utsattheten, om något skulle gå fel.

Gunilla Carlsson

45 år

Bor i Bollmora

Biståndsminister

Dottern Ellinor 12 år och ponnyn Corona

DRIVKRAFT mänskliga rättigheter och demokrati

Arbetade med redovisning och revision i tio år

AKTUELL som initiativtagare till en internationell kommission för klimatförändring och utveckling

Lutar gärna ryggen mot ladugårdsväggen på Uddby gård

Har varit sjungande gäst i Allsång på Notholmen

DET VISSTE DU INTE att Gunilla ville bli psykolog som ung